

Tarttuvat taudit verkkoluento 16.4.2020

Katja Hautala

@tervetalli ja @katjahautala

Luennon järjestivät Hämeen hevosjalostusliitto, Varsinais-Suomen Hevosjalostusliitto, Metsämäen ravirata, Teivon Ravit, Lappeen Ravirata, Kymen-Karjalan Hevosjalostusliitto ja Kouvolan ravirata.

Tarttuvien eläintautien erikoislääkäri

Väitöskirjatutkija, ravi- ja ratsuhevosharrastaja ja kasvattaja.

OIREET

Kuume. Klassinen tartuntataudin oire on kuume, mutta jos ei ole kuumetta, niin se ei tarkoita, etteikö olisi sairautta.

Hengitystieoireet.

Silmävuoto.

Alentunut suorituskyky. On paljon viruksia, jotka eivät näy. Ovat niin lieviä. Mutta silloin kun tarvitaan maksimaalista suorituskykyä, hevonen ei pysty.

Ripuli.

Luominen. On muitakin syitä, jotka aiheuttavat luomista, kuin virustaudit.

Jalkojen turvotus. Muutama vuosi sitten oli esim liikkellä hyvin tarttuva rivi. Koskaan ei saatu selville mikä sen aiheutti. On paljon taudinaiheuttajia, mitä me emme tiedä. Kun kehitys kehittyy, niin löytyy aina uusia taudinaiheuttajia ja vanhat tunnetut muuntuvat.

Keskushermosto-oireet. Liittyvät tiettyihin tartuntatauteihin. Tyypillinen Herpes 1. Raivotauti, mutta onneksi hyvin harvinainen. Hevosen korona-viruksella on raportoitu keskushermostovaikutuksia.

Ihotulehdukset. Tarttuu helposti myös hoitajaan.

MITEN TARTUNNAT LEVIÄVÄT

Suorat kontaktit. Merkittävin.

Ilma: pöly ja pisarat. Influenssa ja herpes-virus keveitä ja kulkevat tuulessa. Influenssa on todettu lentäneen jopa kilometrin matkan toiselle tallelle.

Ihmiset: vaatteet, kengät ja kädet. Hevoset haistelevat helposti ihmisen kasvoja ja siihen voi tulla roiskeita.

Muista.

Lanta. Ripulitaudit erityisesti ja myös korona. Influenssa taas ei mitenkään.

Ruoka- ja juoma-astiat. Pöpöt tykkäävät kosteasta, joten näissä leviää hyvin.

Varusteet, harjat, loimet, valjaat.

Kuljetuskalusto. Kannattaa desifioida.

Astutus, keinosiemennys.

MISTÄ PÖPÖT TYKKÄÄ

Kosteus (juoma ja -ruoka-astiat, talli-ilma, rakenteiden pinnat, pesupaikat) Syksyllä tulee yleensä aalto, virus kertyy helposti kosteaan talli-ilmaan. Herpes ei ole yksi virus, joka tartuttaa hevosen, vaan tarvitaan riittävästi viruksia sairastuttamaan. Eli, jos talli-ilma on niin huono, että sinne kertyy viruksia, niin hevoset sairastuvat. Tuuletetussa ilmassa ne häipyvät. Useimmilla taudinaiheuttajilla on niin, että viruksia on oltava tarpeeksi.

Lämpö ja viileys. Mieluisin lämpötila on 37-38. Säilyvät yleensä hyvin viileässä. Kylmäkäsitteily ei pöpöjä tuhoa.

Lika (lanta ja eritteet ym) Sierainerite vaatteissa/hanskoissa, kengän pohjat, pesemättömät kädet, likaiset pyyhkeet ja likaiset rakenteet, tallin seinät yms. Jos esim desifioit likaisia varusteita ja tallin seiniä, niin se ei auta mitään, sillä pöpö on suojassa lian alla.

MISTÄ PÖPÖT EIVÄT TYKKÄÄ

Puhtaus. Pinnat puhtaiksi!

Desifiointiaineet. Nämä pöpöt ovat herkkiä desifiointiaineelle. Lähes mikä tahansa aine käy. Jos on jokin tietty epidemia menossa, niin silloin on syytä tarkistaa, että on juuri oikea aine.

Kuumuus. Tästä ne eivät tykkää. Kun lämpö nousee, ne kuolevat. Hevosen taudinaiheuttajat UV-valo.

Kuivuus.

Olisihan se ihanteellista, että voisi pestä ja desifoida kaikki, mutta ei se aina käy. Silloin voisimme miettiä, että voiko näitä muita keinoja käyttää. Voisi ajatella, että jotain varusteita saunottaisi tai voi laittaa kesällä kovaan auringonpaisteeseen, jolloin kuumuus ja auringon uv-valo vaikuttaa.

Aina kun yritetään pöpö hävittää, niin käsiteltävä pinta pitää olla mahdollisimman puhdas.

TAUTIEN ENNALTAEHKÄISY

1. Vastustuskyvyn parantaminen.

Hyvä perushoito ja laadukas ruokinta. Stressin vähentäminen (alentaa vastustuskykyä). Rokotukset. Loiskontrolli. Raikas talli-ilma (ilmanvaihto, heinä). Varsoille laadukasta ternimaitoa ensimmäisen 12 tunnin aikana (varsa ei saa kohdussa emän vasta-aineita. Se saa ne emän ternimaidosta. Sen pitää saada niitä ainakin litra-puolitoista. Maidon pitää olla riittävän laadukasta ja se selviää testeillä).

2. Tartuntojen välttäminen.

Kilpailumatkat (omat varusteet, vältetään yhteiskuljetuksia eri talleilta, vierastallit). Jako ryhmiin ja hoitojärjestys (tosi tärkeä. Jos on talli, jossa on kilpahevosia, varsoja ja tammoja. Kaikki ryhmät pitää pitää erillään. Osa viruksista aiheuttaa luomisen tammoille ja kilpahevoselle suorituskyvyn heikennystä. Hevosia olisi syytä pitää ryhmässä, jolloin jos yhdessä ryhmässä puhkeaa tauti, niin se voidaan rajata siihen ryhmään.) Uusi hevonen (10-14 päivää ja lämpö pitää mitata. Miten se järjestetään: Moni ajattelee, että se tarkoittaa, että viedään yksin johonkin latoon. Se on kauhea stressi. Pitäisi olla useampia osastoja. Jos on yksi tallinkäytävä, niin se ei onnistu. Jos on siirtotalli, niin sinne ja kaveriksi joku hevonen, jolle ei niin haittaa, vaikka se saa jonkin räkätaudin. Vanhempi hevonen ei yleensä sairastu niin pahasti, kun sillä on jo immuniteetti. Paras olisi ulkotalli ja siinä tarha ja olisi näköyhtyes.). Tallilla vierailijat (Eläinlääkärit, kengittäjät, hierojat, valmentajat...) Mahdollisuus käsien pesuun!!!!

(jos pääset itse joskus tallia suunnittelemaan, niin tee eri osastot. Ei vain yhtä käytävää)

3. Taudin nopea tunnistaminen

Päivittäinen seuranta ja lämmön mittaaminen. Ja kun tauti on havaittu, toimitaan nopeasti. Eristäminen ja tiedottaminen. Eristetylle myös kaikki omat varusteet.

4. Tartuntoihin varautuminen.

Tallikohtainen valmiussuunnitelma. Miten tallilla toimitaan tautipurkauksen ilmetessä. Eritysmahdollisuus, tilojen desifiointi ja pesu, muutoksia toimintaan? Ratsastuskoulu, siittola yms, miten toiminta jatkossa ja mitä pitää tehdä. Tiedotus. Voidaanko tehdä tautisulku, eli talliin pääsee vain varusteiden vaihdon ja desifioinnin kautta. Penkki erottaa esim ovella tilan likainen/puhdas. Mietittävä koska ja missä se on tarpeen.

ERI TAUDIT

1. Hevosinfluenssa

Aika lailla samanlainen kuin ihmisellä. Influenssa A-virus. Euroopassa vuosittain, tarttuu helposti.

Kuumeinen hengitystietulehdus, rokotetuilla lievemmat oireet, mutta rokotus ei täysin suojaa. Jälkitaudit ovat ongelmallisia. Kestää pitkään parantua. Merkittävä uhka kilpailutoiminnalle. Suomessa ravureilla epidemia viimeksi vuonna 2007. Silloin ei ollut raviurheilussa rokotuspakkoa. Ratsuilla oli, ja epidemiaa ei

tullut. Tämä on hyvä esimerkki, että rokotukset kuuluvat ammattimaiseen hevosurheiluun. Muuten tulee todella pitkiä katkoja.

Rokotus:

Tiineet tammat ja varsat. Hevosinfluenssa ja tetanusrokotus noin kk ennen varsomista. Saadaan vasta-aineet ternimaitoon.

Varsan ensimmäinen rokotus n 6kk iässä, mutta ei vieroituksen aikaan. Liian suuri stressi.

Influenssarokotus: jos on iso aalto, niin kannattaa rokottaa, jos edellisestä on puoli vuotta. Mutta on myös havaittu, että jos koko ajan rokottaa puolen vuoden välein, niin teho laskee.

2. Hevosen herpes-viruksia (Equine Herpes Virus EHV)
EHV1 vaarallisempi, hengitystieoireita, luomisia neurologisia oireita.
EHV4 hengitystieoireita.

Equine Herpes virus 1 ja 4

Hengitystieoireet, luomiset, keskushermosto-oireet

Tarttuu hengitysteiden kautta

Immunitettiin vain 3-6 kk. Sairastuminen ei siis suojaa hevosta pitkään. Se on kuitenkin todettu, että jos tamma luo viruksen vuoksi, se ei luo seuraavana vuonna. Siihen tulee pidempi suoja.

Oireettomia kantajia ihan kuten ihmisen herpes-viruksellakin

Lähes kaikki hevoset ovat 4:n kantajia ja merkittävä osa myös 1:n kantajia. Virus aktivoituu ja erittyy stressitilanteessa.

Miten herpestä vastaan voi suojautua

Hevoset osastoihin nuoret ja kilpailevat, tiineet.

Uusien hevosten karanteeni ja rokotus jo ennen talliin saapumista

Kilpailusta palaavien hevosten karanteeni 14 ja jopa 21 vrk (kv-kisat, tai jos epäilee, on liikkeellä, silloin 3 vko karanteeni)

Sairaiden hevosten eristys

Rokotus harkinnan mukaan (laumaimmunitettiin, eli sitten koko talli, sillä rokote ei ole kovin hyvä. Se suojaa sitä paremmin, mitä useammalle se on annettu). Rokotus ei suojaa pelätyiltä hermosto-oireilta, vain hengitys- ja luomisreaktiolta.

3. Pääntauti

Streptococcus equi subs. equi-bakteeri. Säilyy sopivan kosteassa ympäristössä muutamia viikkoja (vesiastiat)

Bakteerieritys alkaa vasta 1-2 vrk kuumeen nousun jälkeen. Tässä siis toimii erityisen hyvin, että heti kun tauti havaitaan, hevonen eristetään.

Tarttuu myös hevosten välisessä suorassa kontaktissa, mutta myös peräsuorasti, ihmiset, varusteet, juomavesi.

Kuumeinen hengitystietulehdus, paiseet leuan alla.

Oireettomat taudinkantajat. Kun hevonen on sairastunut, siihen voi jäädä virus piilemään ja se herää, kun hevosen vastustuskyky laskee. Mm tuontihevosten mukana, kun ne ovat stressanneet matkustuksessa.

Parantuneilla vuosia kestävä vastustuskyky.

Ei lennä ilmassa, eli karanteenissa olo on helpompaa kuin influenssavirus.

Hevoset erittävät sitä myös ulosteessaan ja se elää muutamia viikkoja tarhoissa ja laitumella.

4. Hevosen koronavirus

Todettu ensimmäisen kerran Euroopassa v 2011,USAssa 1999

Syömättömyys, vetelyys, kuume ja suolisto-oireet.

Paranee ilman hoitoa yleensä noin viikossa.

Virus säilyy lannassa! Hevonen lisäksi erittää sitä pitkään lantaan, eli se häiritsee tallin arkea kauan.

Tarttuu helposti.

Ei ole kuitenkaan todettu nyt ihmisen koronan siirtyvän hevoseen. Kissoille ja kissojen välillä se on siirtynyt ja lisäksi oireillut, samoin freteillä. Koirilla vain lievät vaivat.

Rokotukset

Tetanus eli jäykkäkouristus - rokotusohjelma

Influenssa - rokotusohjelma

Herpes – tiineet tammot ja niiden kanssa tekemisissä olevat

Rokotusten haittavaikutukset

Turvotus (ohimenevä, paikallinen), lievä lämmön nousu seuraavana päivänä (osoittaa, että hevonen muodostaa suojaa, se on hyvä asia. Älä rasita hevosta sinä päivänä.) Paise, niitä tulee silloin tällöin.

Jos haittavaikutuksia on ollut, niin kannattaa vaihtaa merkkiä, sillä yleensä apuaineet aiheuttavat haittoja, ei virus. Rokota terve hevonen.